

Iskola és könyvtár egy csapatban?¹

Együttműködés Nagykanizsán

Ha valaki kezébe veszi Ernest Hemingway *Akiért a harang szól* című regényét, akkor biztos, hogy találkozni fog John Donne angol költő egyik versével, amelyben elhangzik a következő gondolat: „Senki sem különálló sziget.” Rengeteget gondolkoztam ezen az idézeten, és az egyik hitvallásommá is vált. Legtöbbször az emberi kapcsolatainkra értjük, hogy senki sem lehet egyedül, mindenkire oda kell figyelni, senkit sem lehet magára hagyni. De én egy kicsit tovább gondoltam, és feltettem a kérdést, hogy akkor mi a helyzet az intézményeinkkel. Mennyire életszerű a kapcsolat az olyan városi intézmények között, amelyeknek ráadásul hasonló céljaik is vannak? Gondoljunk csak bele! Minden városban működik városi vagy megyei könyvtár, emellett pedig minden városi iskolának van saját iskolai könyvtára. Tudjuk, hogy kik is a könyvtárosok az iskolai könyvtárakban? Milyen problémákkal küzdenek? Az iskolai könyvtárosok használják a városi könyvtárakat? A legfontosabb kérdés pedig: tudjuk egymásról, hogy léteünk? Ezek a gondolatok merültek fel bennünk, mígnem eljutottunk odáig, hogy mi lenne akkor, ha rendszeresen megjelenne egy városi könyvtáros az iskolai könyvtárakban, ahol közös célokért dolgoznának.

Nagykanizsán egy újfajta együttműködési kísérletet hajtottunk végre, amelynek eredményeit, tapasztalatait szeretnénk ismertetni, emellett egy több éve tartó projektünket, az *Élő történelem teabáza*t fogjuk bemutatni. Mindketten rendelkezünk történelem szakos végzettséggel is, amelyet szerettük volna kamatoztatni a könyvtár és a gyerekek javára. Ennek eredményeképpen ez a programunk már évek óta népszerű a könyvtár falain kívül, együttműködünk iskolákkal, települési könyvtárakkal. Az itt szerzett tapasztalatokra is tudtunk építeni, amikor belevágtunk a másik együttműködési projektünkbe.

Alapkoncepció

Az alapkoncepciónk az volt, hogy heti rendszerességgel eljussunk az iskolákba. Itt a hangsúly a rendszerességen volt, hiszen a célunk egy baráti viszony kialakítása a gyerekekkel, amit az állandó jelenléttel lehet a legbiztosabban fenntartani.

A legfontosabb pedig, hogy új, népszerű könyveket juttassunk a gyerekek kezébe. Az iskolai könyvtárakban ez nem a legjobban megoldott feladatok közé tartozik. Ha a

statisztikákra nézünk, azt gondolhatjuk, hogy nincsen itt semmiféle probléma, hiszen minden évben megvan a kötelező állománygyarapodás. Igen ám, csak hogy ennek az állománygyarapodásnak több mint 90%-a a tartós tankönyvekre vonatkozik. Így nyugodtan kijelenthetjük, hogy a friss, kortárs irodalom darabjai nem, vagy csak nagyon ritkán kerülnek be az iskolai könyvtárak állományába. Az együttműködési gyakorlatunkkal ezen az állapoton is segíteni kívántunk.

Fontos kritériumnak tartottuk a könyvtáros személyét mint állandó tényezőt. Az ötlet nem új, csak új környezetbe van ültetve, itt elsősorban az iskolai rendőröket láttam jó példának. Miért ne lehetne minden iskolának saját városi könyvtárosa? A gyerekek ismerjenek meg minket, foglalkozzunk velük, legyünk a felnőtt barátaik, mutassuk meg nekik, hogy a könyvtár jó dolog, érdemes használni, érdemes olvasni. Beszélgessünk velük – és ha jól tesszük a dolgunk – nem csak az olvasmányélményeikről.

Ezen egyszerű, de fontos alapötletek mentén kezdtük meg a szervezést. Nagyon fontosnak tartom elmondani, hogy az iskolai könyvtárak létfontosságúak a gyerekek fejlődésében és olvasóvá, értő olvasóvá nevelésükben. Az általános iskoláskorú gyerekek nagymértékben függnek a szüleiktől. Ha nem hozzák be őket a városi könyvtárba, akkor nagy valószínűséggel kimaradnak ebből a szolgáltatásból, és jelentős hátránnyal indulnak azokkal a gyerekekkel szemben, akik rendszeres könyvtárhasználók. Vagyis ezek a gyerekek csak az iskolai könyvtárakban találkozhatnak könyvekkel. Ilyen szempontból nézve hatalmas nyomás van az intézményeken.

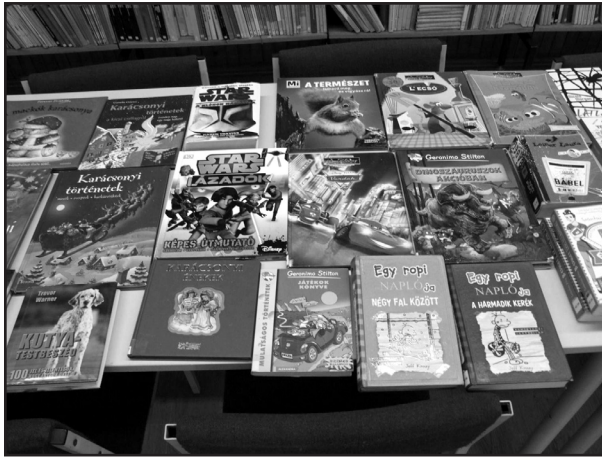
Kezdetek

Az első iskola, amellyel végigcsináltuk a projektet, a Zrínyi-Bolyai Általános Iskola Zrínyi utcai tagintézménye volt, ahol egy nagyon nyitott, nagy teherbírású könyvtárossal, Szántóné Iza Melindával kerültem kapcsolatba. Az első megkereséstől fogva nyitott volt és várta a közös munkát. Első körben egy „terepszemlét” tartottam a suliban. Látni akartam, milyen is a hely, mire kell felkészülnöm, emellett szoknom kellett az új környezetet. A tervezések után 2016 novemberében tudtunk ténylegesen kezdeni. Az első látogatás után a következő megállapításokra jutottam: az iskolai könyvtár anyaga teljesen elavult, új könyvek szerzeményezésére évek óta nincsen lehetőség. De még így is jelentős kölcsönzés van ebből a szegényes állományból. Az iskolai könyvtár technikailag nagyon jól felszerelt, van egy interaktív táblájuk, 5 darab számítógépük. Ezek a technikai fejlesztések nyilván különböző pályázatoknak köszönhetőek.

A legfontosabb, hogy az iskolai könyvtáros a városi könyvtárosban nem riválist látott, hanem lehetőséget. Ha gondolkodásban el tudunk jutni erre a szintre, akkor egyszerű dolgokra lehetünk képesek.

Az első látogatások

Az iskolai könyvtárba tett látogatásomra tudatosan készültünk. Osztályokat szerveztünk az iskolai könyvtárba, hogy bemutassuk nekik, hogy egy új szolgáltatás, lehetőség nyílik meg előttük, s ezt egy könyvajánlós órával fűszereztem meg a számukra. Első alkalommal kb. 40-50 darab könyvvel mentem, gondoltam, ez bőven elég lesz. Pozitív csalódás ért, mivel a gyerekek pillanatok alatt szétkapkodták az általam hozott könyveket. Komoly tanulság, hogy a 3-4. osztályos korcsoport nagyon nyitott az olvasásra és az új,

Az általunk kivitt könyvek

szép gyerekkönyvekre! Már az első alkalom során megjelentek igények, trendek. Nagy népszerűségnek örvendenek a Geronimo Stilton, a különböző Star Wars és a Ropi naplója könyvek. Érdekes tapasztalat, hogy kezdetben volt egy kevés időbeli lemaradás a városi gyerekkönyvtári trendekhez képest. Azok a könyvek, amelyek már nem forogtak olyan nagy számban a városi könyvtárban, azokat nagy örömmel várták az iskolai könyvtár olvasói. Az új könyvek hiányára is visszavezethető ez a tendencia.

Könyvajánlás közben

De említsük meg az oktatók, pedagógusok fontosságát is. A tanárnő, akivel a legelső alkalommal találkoztam, tudatosan felkészítette a gyerekeket a találkozásra. Több oktató is kereste a lehetőséget, hogy az ő osztálya is eljusson az iskolai könyvtárba és halljon az új lehetőségről. Természetesen túl szép lenne, ha sikerült volna mindenkét megszólítani, a valóságtól ez messze áll. Azoknak az oktatóknak az osztályából, akik semmilyen hajlandóságot nem mutattak, hogy megismerjék az új lehetőséget, sokkal kevesebb gyerek jött be a könyvtárba, és elsősorban „szájhagyomány” útján jutott el hozzájuk az információ.

Számomra megkérdőjelezhetetlen a pedagógus szerepe és felelőssége az olvasás terén, mi csak segítő kezet tudunk nyújtani, de azt nagyon szívesen tesszük. Nagyon ideillik az egyik tanárnő gondolata is: „Egy gyereknek azt kell olvasnia, amit szeret. Mindegy, hogy mit olvas, csak élvezze.” Ennek a gondolatnak a kiteljesítésében nem is tudok alkalmasabb partnereket elképzelni, mint a könyvtárakat, hát élünk ezzel a lehetőséggel!

Akikért érdemes csinálni

Az iskola vezetősége mellett se menjünk el szó nélkül, hiszen el is utasíthatták volna a kezdeményezést. Mondván, köszönik szépen, de „egy nagyon jól működő iskolai könyvtárunk” van. Higgycék el nekem, kaptunk hasonló válaszokat is. A Zrínyi iskola viszont meglátta a lehetőséget és ki is használta. Mindenben támogattak és élveztem a teljes bizalmukat.

Sok szó esett már a személyi kérdésekről és a közös munkáról. A feladat az iskolai és a városi könyvtárosra megosztva hárul. Minden próbálkozásnak, ötletnek közönség kell lennie. Mi is folyamatosan együtt dolgozunk és gondolkozunk. Hetente több e-mailt váltunk és tervezzük az adott heti programot.

A hatás

A legfontosabb eredmény és tapasztalat, hogy a gyerekek örülnek a változatos könyv kínálatnak, a friss könyveknek. Helyben, iskolaidőben, önállóan válogathatnak és kölcsönözhetnek. Ez számukra egy kényelmi szolgáltatás, de ne feledjük, sokaknak viszont az egyetlen lehetőség ahhoz, hogy egy városi könyvtár szolgáltatásaihoz hozzájusson. A könyvajánlós órák is hasznosnak bizonyultak, hiszen olyan könyvekre is rá lehet világítani, „amik nincsenek a levegőben”, nem olyan népszerűek (már) vagy egyszerűen kevesebb reklámot kaptak. A gyerekek keresik az általam ajánlott könyveket, ez fontos tapasztalat, hiszen ezáltal a gyerekek olyan könyveket is kézbe vesznek, amelyeket maguktól nem. Viszont azt is meg kell említenem, hogy úgy nem lehet a gyerekekkel foglalkozni, hogy nem ismerjük, és nem olvassuk a nekik szánt irodalmat. Hiteltelenné válunk, ha úgy ajánlunk nekik könyvet, hogy azt mi magunk sem olvastuk. A rendszeres megjelenésnek is meglett a várt pozitív eredménye, hiszen az állandó jelenlétem baráti viszonyt eredményezett a gyerekekkel, és ezt az élményt a világ minden kincséért sem cserélném el.

Eredmények

Az idei tanévben 627 db könyvet vittem ki az iskolába, ebből 1027 db kölcsönzést generáltunk. Jelenleg a Zrínyi iskolából 188 olyan tanuló van, aki aktívan a könyvtárunk olvasója, ebből 63-an a program keretében iratkoztak be a városi könyvtárba. Úgy érzem, a számok magukért beszélnek. Kérdésként vagy félelemként merülhet fel, hogy nem vesznek-e el a könyvek vagy nem teszik-e őket tönkre a gyerekek. A válaszom egyértelmű nem. Egyrészt a városi könyvtárban is előfordulhat, hogy egy könyv nem kerül vissza. Az idei évben a 627 db könyvből kettő maradt kint az egyik olvasónál, egy pedig tönkrement egy kis baleset után. Véleményem szerint ezek tűréshatáron belüli számadatok.

Természetesen a jövő évben is folytatjuk a közös munkát és reméljük, hogy egyre több iskolai könyvtárat sikerül bekapcsolnunk a projektbe.

Konklúzió

Az igény megvan a gyerekekben az olvasásra, de ezt új, népszerű könyvek nélkül nem lehet fejleszteni! Sok gyerek csak az iskolában találkozik könyvtári környezettel, ezért is elfogadhatatlannak tartom, hogy az új könyvek beszerzésére fordítható összeg 0 Ft! Véleményem szerint csak csapatjátékkal lehet előrébb lépni. Meg kell tanulnunk együtt dolgozni, partnert látni egymásban, mert ez a fejlődés, előrelépés egyik kulcsa. Fontosnak tartom kiemelni, hogy én sem vagyok gyermekkönyvtáros, ennek ellenére nagy örömmel csináltam végig ezt a projektet, egyáltalán nem tartom evidensnek, hogy csak a gyermekkönyvtárosok feladata lenne áthidalni ezt a szakadékot az iskolák és a városi könyvtárak között.

Azt tudom javasolni, hogy az iskolák és könyvtárak fogjanak össze! Legyen saját városi könyvtárosuk!

Benke Dániel

Élő történelem teaház – az alakítható projekt

Fontosnak tartjuk, hogy az iskolák és a városi könyvtár közötti együttműködés minél mélyebb és sokszínűbb legyen. Ezért a szolgáltatást, melyet az említett Zrínyi-Bolyai Általános Iskolában idén megkezdtünk, kibővítettük egy már korábban saját kereteink között kifejlesztett és bejáratott projekttel, melynek az *Élő történelem teaház* nevet adtuk.

Ez a program kb. 5 évvel ezelőtt indult. Ekkor felvetettük egy gyerekeknek szánt, ismeretterjesztő, történelemmel kapcsolatos előadássorozat lehetőségét, ami döntően a történelmi filmekre épült. Mindketten szerettük ugyanis a filmeket, és úgy gondoltuk, hogy ebben van potenciál. A filmek segítségével igenis lehet a fiataloknak újat mutatni, egy-egy történelmi témára, érdekességre felhívni a figyelmet, vagy egy már meglévő tudásra építve új, addig ismeretlen aspektusból is rávilágítani bizonyos kérdéskörökre.

Kezdetben ezt egy nyíltan, bárki számára meghirdetett programként képeztük el. Minden fiatal, elsősorban középiskolásokat hívtunk, akiket bármilyen formában érdekelt a történelem, legyen az egy film, internetes tevékenység vagy iskolai tananyag. Sosem tanórát vagy teljesen frontális előadást hirdettünk, hanem egyfajta együtt gondolkodást, egy informális beszélgetést, szabadidő eltöltést szerettünk volna megvalósítani, ezért is szerepel a program címében a teaház szó. Ennek megfelelően a könyvtárba érkezőket meg is vendégteltük, igazi teaházzal készültünk. Egy-egy ilyen foglalkozás mindig könyv-kölcsönzési lehetőséggel is párosult.

A projekt az évek során folyamatosan változott, egyre többféle módon valósult meg. Az eredeti koncepció részben megmaradt, hiszen a kezdeti érdeklődés után lettek bejárattott csoportjaink, akik időnként azóta is rendszeres vendégeink a könyvtárban. A program nyíltan meghirdetett jellege azonban megszűnt, inkább előre egyeztetett időpontban, meghatározott csoportoknak szól. A teaház jelleg ugyan megmaradt, de egyre többször tekintünk el tőle, mert nem minden csoportnál megvalósítható. Egyre több történelmi témánk van, melyeket mint választási lehetőséget, minden esetben felajánlunk az érdeklődőknek, de mindig hangsúlyozzuk, hogy ha időnk és lehetőségeink engedik, kérésre nagyon szívesen készülünk a közönség számára olyan témával, ami számukra épp aktuális vagy érdekes lehet. Ezzel egyre több esetben élnek is, és a kész témáink között van több, ami nem a saját ötletünk, hanem kérés eredményeként jött létre. A jelenleg kész témáink listája a következő:

- Krisztus lovagjai és Allah katonái. A Mennyei Királyságtól szeptember 11-ig
- A szabadság vihara. A rettenthetlentől a hazafiig
- Párbaj: törvényes forradalom és szabadságharc 1848-49
- Szabadság és szerelem. 1956-os forradalom és szabadságharc
- Huszárok és nők forradalma. 1848-49 szerepei
- Egyházi és világi élet a középkorban, egy kicsit „lovagregényesen.”
- Elit alakulatok a történelemben az ókortól napjainkig
- Magyarország és az Árpádok
- Az első világháború – a 20. század szülőanyja

Minden témát részletesen kifejtettünk, filmes és könyves ajánlóval is elláttunk, melyek megtalálhatóak könyvtárunk honlapjának egyik aloldalán, a nagykar.hu/elotori oldalon. Megtalálhatóak vagyunk a Facebookon is, *Élő történelem teaház* néven.

A legnagyobb hangsúlyt mindig az alakíthatóságra helyeztük. Nagyon sokféle módon és sokféle közönség előtt jelentünk már meg a projekttel, sőt, több alkalommal a történelmi tematikától is eltértünk, mert éppen ilyen igénnyel talákoztunk. Szerepeltünk többek között könyvtári olvasótáborban, magyar kultúra napján, nemzeti ünnepi megemlékezésen. A célközönségünk is nagyon sokat változott. Eredetileg a középiskolás korosztályt céloztuk meg, nem titkolt szándékunk volt többek között a gimnáziumokkal való szorosabb együttműködés, hiszen ilyen intézmény közvetlenül a Halis István Városi Könyvtár mellett is található. A gimnáziumi körökben azonban nem találtunk partnerre. Úgy éreztük, hogy egyes általános iskolai könyvtárakhoz hasonlóan itt is inkább riválist, mint együttműködőt láttak bennünk. Egészen más volt viszont a szakközépiskolák és a környező települések általános iskoláinak reakciója. Az itt tanító tanárok ugyanis üdvözölték a lehetőséget, hogy egy színes, érdekes és teljesen ingyenes programot kapnak, melyet kiválóan be tudnak építeni saját tanmenetükbe, annak kiegészítéseként. Hiszen a prog-

Előadás előtt

ram során használt rövid filmjeleneteinknél arra törekedtünk, hogy azok nagyon lényegre törőek, látványosak legyenek, és képesek legyenek megragadni a gyerekek figyelmét. Sosem mi szeretnénk kimondani a fontos állításokat, ezt mindig rábízunk a jelenetekre, amelyek sokkal kifejezőbbek nálunk.

Komplex élményt igyekszünk nyújtani. Erre jó példa az első világháborús témakörünknek az a része, ahol az új típusú hadviselést, a vegyi fegyverek használatát mutatjuk be. Dokumentumfilm taglalja a mérges gázok bevetését, majd az ezzel szemben kialakuló védekező mechanizmusokat, egészen a maihoz hasonló gázálcok megjelenéséig. E mellé párosul egy játékfilm-jelenet (a *Nyugaton a helyzet változatlan* című filmből), majd körbeadunk egy második világháborús gázálcot, amely lényegében megegyezik a film-ben látottakkal, így kézzel foghatóvá is válik az élmény. Igyekszünk a történelmet az ő nyelvükre lefordítani, érthetővé és egyszerűvé tenni, megértetni velük, hogy amit a tankönyvek néhány sorban összefoglalnak, ott sokszor valóban hús-vér emberek küzdelme folyt, ahol tényleg életek voltak veszélyben, és sokan meghaltak. Egy-egy hatásos jelenet után ezt sokkal jobban át tudják érezni.

Nagyon fontosnak tartjuk még a nemzeti ünnepek érthetővé tételét. Az alapötletünkben annak idején kifejezetten mellőzni szerettük volna az 1848-49-es vagy az 1956-os témaköröket. Utólag azonban beláttuk, hogy ezek nagyon fontosak, hiszen még a felnőtt társadalom egy része sem tudja leírni, pontosan mit is ünneplünk március 15-én, október 6-án vagy október 23-án. Az ünnepi műsorok, beszédek erre nem mindig adnak választ, a felmerülő kérdéseket pedig a multimédiával szintén jól meg lehet válaszolni. Nem véletlen tehát, hogy ezeket a témaköröket kéri tőlünk messze a legtöbbször.

Az *Élő történelem teaház* tehát kilépett a Halis István Városi Könyvtárból, és megkezdte útját Nagykanizsán és a környékbeli településeken, iskolákban. A kistelepusi könyvtárak számára a KSZR-szolgáltatás keretein belül megvalósítható programmá vált. Jártunk már Nagykanizsa vonzáskörzetén túl, Zalaszentivánon is, ahol az 1956-os emlékévé rendezvénysorozatához kapcsolódtunk. Jelenleg pedig az általános iskolák körében a legnépszerűbb a projekt. Több olyan településen jártunk, ahol hátrányos helyzetű gyerekek vannak többségben. Az itt tanító pedagógusoktól sok pozitív visszajelzést kaptunk. Hangsúlyozták, hogy nagyon jó ez a filmes módszer, hisz ez által a gyerekek sok olyan filmmel találkoznak, amit maguktól valószínűleg sosem néznének meg. Előfordult, hogy a gyerekek

még napokkal később is emlegették a látottakat. Csapiban például meglepve tapasztaltuk, hogy a pedagógus azzal kezdte az órát, aminek keretében előadást tartottunk, hogy belülről kulcsra zárta az ajtót, hogy a gyerekek az óra alatt nehoj kimenjenek. Ehhez képest az óra végén, amikor már szabadon elmehettek volna, mégis maradtak, érdeklődtek, kérdeztek tőlünk, és kíváncsian lapozták a könyveket, melyeket magunkkal hoztunk. Ez számunkra is nagyon sokat jelentett.

Érdeklődő tekintetek Csapiban

Az iskola és a közkönyvtár együttműködése tehát igen sokrétű lehet, és mindkét fél számára sok eredménnyel kecsegtető lehetőséget jelent. Nem kell ennek érdekében mást tennünk, csupán meghallgatni a másik felet, odafigyelni egymásra. Egy közös gondolkodásmód révén a fennálló, sokszor nem túl rózsás körülményekből viszonylag kevés anyagi ráfordítás mellett meglepő eredmények elérése lehetünk képesek.

Galamboki iskola. Előadás végén szabad nézegetni

Musztács Krisztián

Jegyzetek

1. Az előadás az MKE 49. vándorgyűlésén, a Könyvtárostanárok Egyesülete Szekciójában hangzott el.